

## СЕКЦІЯ 11

---

### ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

**Керівник секції:** завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права, доктор юридичних наук, професор Т. Є. Харитонова

**Секретар секції:** доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права, кандидат юридичних наук М. М. Заверюха

#### **ХАРИТОНОВА ТЕТЯНА ЄВГЕНІВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права,  
доктор юридичних наук, професор*

#### **ГРИГОР'ЄВА ХРИСТИНА АНТОНІВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,  
доктор юридичних наук*

### **ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОНЯЧНОЇ ТА ВІТРОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ**

Сонячна та вітрова енергетики – як найбільш розвинені складові альтернативної енергетики сучасної України – вимагають особливого правового регулювання з урахуванням притаманних їм ознак. При цьому аналіз чинного законодавства демонструє спільну рису – неспеціалізований характер законодавства у сфері сонячної та вітрової енергетики. Це означає, що наразі законодавче забезпечення альтернативної енергетики побудовано за принципом максимальної універсальності. Слід визнати, що у деяких питаннях саме загальні норми є пріоритетним способом врегулювання відносин та встановлення уніфікованого правового режиму. Проте в результаті проведених досліджень були виявлені об'єктивні особливості вітрових та геліоенергетичних відносин, які вимагають спеціальної регламентації.

Використання енергії сонця та вітру для виробництва електричної, теплової та механічної енергії слід ідентифікувати як юридично значу-

щі дії – природокористування. З огляду на невичерпність та загально-доступність таких ресурсів відповідне природокористування не було піддане жорсткій правовій регламентації, яка характерна для інших, традиційних видів природокористування (земельного, водного, надрового, лісового тощо). При цьому відповідне природокористування не достатньо опрацьоване і з точки зору юридичної науки. Зокрема, воно не вписується до класичного (та законодавчо закріпленого) поділу природокористування на загальне та спеціальне. Таким чином, відбувається формування нового різновиду природокористування, що зародився у рамках розвитку сонячної та вітрової енергетики.

Через брак доктринальних розробок специфічного вітро- та геліо-енергетичного природокористування ресурсова складова відносин фактично зведена до використання землі. Землекористування для потреб сонячної та вітрової енергетики демонструє деякі характерні риси: а) землі використовуються як територіально-просторові базис; б) часто супроводжується зміною цільового призначення земельних ділянок; в) потребує різних площ (від кількох десятків гектара до сотень та навіть тисяч гектарів); г) широка палітра правових титулів з переважанням орендного; д) залежність від планування використання земель (містобудівної документації).

В еколого-правовому регулюванні геліо- та вітрової енергетики спостерігається значна відмінність, а саме: розміщенню вітроелектростанцій указаних технічних характеристик має передувати процедура оцінки впливу на довкілля, тоді як при будівництві сонячних електростанцій цього не вимагається. Проведений у рамках дослідження аналіз вітчизняної судової практики довів, що втілений нормотворцем диференційований підхід є цілком виправданим: якщо поява деяких вітроелектростанцій викликала стурбованість громадськості через можливий негативний вплив на довкілля та людей, то розміщення значної кількості об'єктів сонячної енергетики не спровокувало подібних оскаржень.

Оскільки геліо- та вітроенергетика міцно залежні від територіально-го розміщення своїх об'єктів, а для успішного розвитку вимагають поєднання різних факторів (географічних, кліматичних, ландшафтних, фізичних тощо), то особливого значення набуває відповідальне планування відповідної діяльності під час розробки містобудівної документації. Тобто найбільш вигідне з точки зору суспільних інтересів місце пропонується для розміщення певного виду альтернативної енергетики. Інвестор має визначатися на конкурентних засадах. Вважаємо, що саме такий підхід є ідеальним, але далеко не домінантним.

Наразі ситуація прямо протилежна – інвестор пропонує розміщення об'єкту сонячної чи вітрової енергетики там, де він вважає найбільш оптимальним, з точки зору власних інтересів. Звичайно, такий підхід має свої переваги (стимулює ініціативність інвестора, знижує витрати на якісне планування використання території тощо), однак при його реалізації потенційно ігноруються суспільні інтереси (втрачаються землі сільськогосподарського призначення, змінюються ландшафти тощо). Фактично описаний підхід створив умови для появи «паразита-

рних» об'єктів альтернативної енергетики, тобто таких, утворення яких обґрунтовувалося лише отриманням комерційного прибутку за рахунок високого «зеленого» тарифу. Така ситуація є незадовільною, оскільки підтримка має компенсувати більш значні витрати, підвищені ризики тощо, однак не заміняти собою повністю прибуток від господарської діяльності. З метою запобігання появи «паразитарних» геліо-та вітроенергетичних об'єктів під час прийняття рішень про їх розміщення мають бути оцінені три важливі критерії в їхній сукупності: а) потреба у додатковому місцевому енергопостачанні; б) економіко-екологічна доцільність (поєднання фізичних та економічних показників); в) доцільність енергетичного проєкту порівняно із альтернативними варіантами використання території.

В аспекті дослідження сонячної та вітрової енергетики важливо відзначити появу тенденції переходу законодавства України з парадигми енергозбереження до новітньої парадигми енергоефективності. Значною подією для розвитку альтернативної енергетики, в тому числі сонячної, стало прийняття 21 жовтня 2021 р. Закону України «Про енергетичну ефективність» Норми Закону спрямовані на регулювання відносини, що виникають у сфері забезпечення енергетичної ефективності, та спрямовані на посилення енергетичної безпеки, скорочення енергетичної бідності, сталий економічний розвиток, зереження первинних енергетичних ресурсів та скорочення викидів парникових газів. Оскільки поняття енергоефективності більш широке та включає в себе заходи, спрямовані на збереження енергії, можна втратив чинність Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р., що ознаменувало собою перехід на нову ідейну основу виробництва та використання енергії [1].

### ***Список використаних джерел:***

1. Звіт про науково-дослідну роботу за договором від 28.04.2021 року № 30/02/0360 «Альтернативна енергетика в Україні: шляхи системного законодавчого стимулювання». Одеса, 2021. 185 с.

**Ключові слова:** альтернативна енергетика, відновлювана енергетика, енергетичне право, відновлювані джерела енергії.

**Key words:** alternative energy, renewable energy, energy law, renewable energy sources.